

Sygn. akt II Ca 269/17

POSTANOWIENIE

Dnia 28 września 2017 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra (sprawozdawca)

Sędziowie: Sędzia Sądu Okręgowego Krzysztof Niezgoda

Sędzia Sądu Rejonowego Anna Wołucka-Ławnikowicz (delegowana)

Protokolant Sekretarz sądowy Małgorzata Siuda

po rozpoznaniu w dniu 14 września 2017 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z wystąpienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w L.

o ustanowienie kuratora spadku po A. Ż.

na skutek apelacji kuratora - A. P. od postanowienia Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej z dnia 17 listopada 2016 roku, w sprawie

I Ns 4544/16

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie w punktach I oraz II i przekazać

sprawę Sądowi Rejonowemu w Białej Podlaskiej do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt II Ca 269/17

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 17 listopada 2016 roku Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej postanowił:

I. ustanowić adwokata A. P. kuratorem spadku po A. Ż., synu (...), zmarłym dniu 11 lipca 2014 roku w J. P., ostatnio zamieszkałym w J. P.;

II. polecić kuratorowi składanie sprawozdań co sześć miesięcy, w terminie do dnia 30 czerwca i 31 grudnia każdego następującego po sobie roku, poczynając od dnia 31 grudnia 2016 roku;

III. sporządzić spis inwentarza spadku po A. Ż., zmarłym dniu 11 lipca 2014 roku w J. P., ostatnio zamieszkałym w J. P.;

IV. zarządzić ogłoszenie na stronie internetowej i tablicy ogłoszeń Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej o wydaniu postanowienia o sporządzeniu spisu inwentarza po A. Ż., zmarłym dniu 11 lipca 2014 roku w J. P., ostatnio zamieszkałym w J. P.;

V. polecić wykonanie spisu inwentarza Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym w Białej Podlaskiej Michałowi Bigasowi (k. 15).

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Rejonowy wskazał, że Wojewódzki Sąd Administracyjny w L. wystąpił do Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej o ustanowienie kuratora spadku po A. Ż., zmarłym dniu 11 lipca 2014 roku w J. P., ostatnio zamieszkałym w J. P..

Sąd Rejonowy ustalił, że postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po A. Ż. prowadzone jest w sprawie I Ns 2882/14 i postanowieniem z dnia 23 października 2015 roku postępowanie to zostało zawieszona na podstawie art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Sąd wskazał, że na dzień rozpoznawania wniosku Sądowi spadku nie są znani spadkobiercy po A. Ż., brak jest również informacji o tym, aby spadkobiercy objęli spadek w posiadanie lub aby został sporządzony spis inwentarza spadku po zmarłym.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wskazał przepisy art. 666 k.p.c., art. 638² § 1 k.p.c. i art. 637 § 3 k.p.c.

*

Od postanowienia z dnia 17 listopada 2016 roku apelację wniosła A. P., ustanowiona przez Sąd pierwszej instancji kuratorem spadku, wskazując, że zaskarża to postanowienie w części ustanawiającej ją kuratorem spadku, to jest w części obejmującej rozstrzygnięcie zawarte w punkcie I.

A. P. zarzuciła „naruszenie art. 666 k.p.c. poprzez jego zastosowanie i ustanowienie kuratora spadku w sytuacji gdy wnioskodawca nie wykazał okoliczności faktycznych uzasadniających zaistnienie przesłanek objętych treścią art. 666 k.p.c. uzasadniających powołanie kuratora spadku oraz ustanowienie kuratorem spadku adw. A. P. wbrew jej woli i przy wyraźnym sprzeciwie odnośnie pełnienia w/w funkcji”.

A. P. wniosła o uchylenie postanowienia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez wyznaczenie innej osoby do pełnienia funkcji kuratora spadku” (k. 38-39).

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik kuratora popierał apelację (k. 74v).

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja osoby ustanowionej kuratorem jest zasadna w całym zakresie zaskarżenia.

Na wstępie należy rozważyć dopuszczalność wniesienia apelacji od postanowienia Sądu Rejonowego w Białej Podlaskiej z dnia 14 września 2017 roku przez osobę, która została ustanowiona kuratorem spadku, tym bardziej, że postanowienie Sądu pierwszej instancji w tym przedmiocie nie jest jeszcze prawomocne. Przepis art. 521 § 1 k.p.c. stanowi bowiem, że jeżeli przepis szczególny inaczej nie stanowi, postanowienie orzekające co do istoty sprawy staje się skuteczne, a jeżeli wymaga wykonania – także wykonalne, po uprawomocnieniu się.

Postanowienie o ustanowieniu kuratora spadku staje się skuteczne w tym zakresie po uprawomocnieniu się, gdyż brak jest przepisu szczególnego, który przewidywałby skuteczność takiego postanowienia przed jego uprawomocnieniem się.

W uchwale z dnia 2 kwietnia 2008 roku, III CZP 12/081, Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że na postanowienie sądu o zwolnieniu z funkcji kuratora spadku i powołaniu w to miejsce innej osoby kuratorowi przysługuje apelacja. Wprawdzie przytoczona uchwała dotyczy innego stanu faktycznego niż ten, który występuje w rozpoznawanej sprawie, jednak przytoczona na jej uzasadnienie argumentacja pozwala na wyciągnięcie podobnych wniosków, gdy chodzi o dopuszczalność wniesienia apelacji przez osobę, która, zgodnie z treścią zaskarżonego postanowienia, ma być dopiero kuratorem spadku.

W związku z powyższym należy wskazać, że:

a) wydane na podstawie art. 666 § 1 k.p.c. postanowienie sądu ustanawiające kuratora spadku jest postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy,

b) osoba, która ma zostać ustanowiona kuratorem spadku, jest osobą zainteresowaną w znaczeniu określonym przez przepis art. 510 § 1 k.p.c. i powinna brać udział w tym postępowaniu, jako jego uczestnik.

Osoba, która została ustanowiona kuratorem spadku przez sąd spadku, może wnieść zatem apelację od postanowienia sądu pierwszej instancji w przedmiocie ustanowienia takiego kuratora.

÷

Przepis art. 666 § 1 k.p.c. stanowi, że do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę sąd czuwa nad całością spadku, a w razie potrzeby ustanawia kuratora spadku.

Z powołanego przepisu wynika, czynności sądu spadku obejmują czuwanie nad całością spadku, a w razie potrzeby mogą mieć postać ustanowienia kuratora spadku.

Obowiązek sądu spadku czuwania nad całością spadku po danym spadkodawcy aktualizuje się w chwili otwarcia spadku i trwa do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę. Przyczyną aktywności sądu spadku w odniesieniu do spadku po konkretnym spadkodawcy jest zatem nieobjęcie spadku przez spadkobiercę.

Na potrzeby niniejszego uzasadnienia należy wskazać, że objęcie spadku należy rozumieć jako wejście przez spadkobierców w posiadanie spadku. Innymi słowy, spadek pozostaje nieobjęty, jeżeli spadkobiercy nie sprawują nad majątkiem spadkowym faktycznej pieczy, zwłaszcza nie wykonują czynności wchodzących w zakres zarządu, w rozumieniu stosowanych odpowiednio przepisów o zarządzie rzeczą wspólną².

Z przepisu art. 666 § 1 k.p.c. wynika również, że w sprawach, o których mowa w tym przepisie, sąd może wszcząć postępowanie z urzędu. Sąd może wszcząć również postępowanie na wniosek osoby, która ma w tym interes prawny (art. 506 in principio k.c.).

Z przepisów szczególnych wynikają wypadki, w których do wszczęcia postępowania o ustanowienie kuratora spadku może dojść w związku ze zwróceniem się do sądu spadku przez wskazany w tych przepisach organ państwowy. Przykładem takiego przepisu jest przepis art. 128 § 2 zd. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 roku – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. z 2017 r., poz. 1369 – tekst jednolity ze zm). Powołany przepis stanowi, że jeżeli w ciągu roku od dnia wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania nie zgłoszą się lub nie zostaną wskazani następcy prawni zmarłej strony, sąd może z urzędu zwrócić się do sądu spadku o ustanowienie kuratora spadku, chyba że kurator taki już wcześniej został ustanowiony.

Przeważa stanowisko, że zwrócenie się przez sąd administracyjny do sądu spadku o ustanowienie kuratora spadku prowadzi do wszczęcia postępowania z urzędu przez sąd spadku³, nie zaś na wniosek osoby zainteresowanej w znaczeniu określonym przez przepis art. 510 § 1 k.p.c. Niezależnie jednak od stanowiska w tym zakresie należy stwierdzić, że przepis art. 128 § 2 zd. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 roku – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi nie reguluje problematyki zarządu spadku nieobjętego przez sąd spadku, w szczególności podstaw ustanowienia kuratora spadku. O tym, czy zachodzą podstawy faktyczne do czuwania przez sąd spadku nad całością spadku, a w szczególności czy zachodzi potrzeba ustanowienia kuratora spadku, rozstrzyga sąd spadku, stosując przepisy art. 666 k.p.c. – art. 668¹ k.p.c.

Sam fakt, że toczy się postępowanie sądowo-administracyjne, w którym spadkodawca był stroną lub uczestnikiem, nie uzasadnia jeszcze sam przez się potrzeby ustanowienia kuratora spadku.

÷

Całokształt przytoczonych wyżej rozważań wskazuje, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Nierozpoznanie istoty sprawy wyrażało się nie tylko w niezbadaniu, czy konkretna osoba wyraża zgodę na pełnienie obowiązków kuratora spadku i czy ze względu na okoliczności sprawy, w szczególności ze względu na właściwości osobiste, będzie mogła takie obowiązki wykonywać, ale również w niezbadaniu, czy zachodzą podstawy faktyczne do ustanowienia kuratora spadku po A. Ż..

Przede wszystkim należało dokonać ustaleń, czy istnieje spadek po A. Ż. i czy został objęty przez spadkobierców, czy też nie. Podstawę do uzyskania danych w tym zakresie mogły stanowić akta sprawy o stwierdzenie nabycia spadku między innymi po A. Ż., w której wskazanych zostało pięć osób mogących być spadkobiercami A. Ż..

Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika dodatkowo, że A. P. nie wyraża zgody na ustanowienie jej kuratorem spadku po A. Ż., a niezależnie od braku tej zgody zachodzi sytuacja, że A. P. nie byłaby w stanie wykonywać w tej chwili obowiązków kuratora spadku z uwagi na sytuację osobistą i rodzinną, w jakiej się znajduje. A. P. spodziewa się dziecka i przebywa na zwolnieniu lekarskim, a przewidywany termin urodzenia dziecka przypada na dzień 7 listopada 2017 roku (k. 73 – zaświadczenie lekarskie; k. 74v – okoliczności przytoczone na rozprawie apelacyjnej w dniu 14 września 2017 roku).

Z przepisów art. 666 k.p.c. – art. 668¹ k.p.c. nie wynika, że istnieje obowiązek prawny podjęcia się pełnienia funkcji kuratora spadku przez określoną osobę, czy też kategorię osób.

W związku z powyższym należy przyjąć, że do włożenia na oznaczoną osobę obowiązku pełnienia funkcji kuratora spadku potrzebna jest zgoda tej osoby.

÷

W związku z powyższym na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy postanowił uchylić zaskarżone postanowienie w punktach I oraz II i przekazać sprawę Sądowi Rejonowemu w Białej Podlaskiej do ponownego rozpoznania.

W toku dalszego postępowania Sąd Rejonowy dokona ustaleń, czy zachodzą podstawy faktyczne do zastosowania przepisu art. 666 § 1 k.p.c., a przede wszystkim czy istnieje spadek po A. Ż., który nie został objęty przez jego spadkobierców. O tym, że spadek taki może istnieć, ale również że mogą istnieć spadkobiercy po A. Ż. i że są oni znani, można wnioskować na podstawie materiału procesowego zawartego w sprawie I Ns 2882/14. W celu dokonania niezbędnych ustaleń Sąd spadku może przesłuchać w charakterze świadków osoby, które były uczestnikami w tej sprawie, a jeżeli zachodzą podstawy do uznania oznaczonych osób za osoby zainteresowane w sprawie I Ns 4544/16, należy te osoby wezwać do udziału w sprawie w charakterze uczestników.

Sąd Rejonowy dokona również ustaleń, czy istnieją okoliczności, które uzasadniałyby potrzebę ustanowienia kuratora spadku.

W razie uznania, że zachodzi potrzeba ustanowienia kuratora spadku, sąd spadku ustali, kto może być kandydatem na kuratora spadku, i w razie uzyskania zgody takiego kandydata na pełnienie funkcji kuratora spadku wezwie tę osobę do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania, aby dopiero ocenić, czy może on pełnić funkcję kuratora spadku po A. Ż..

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w postanowieniu.

Krzysztof Niezgoda Dariusz Iskra Anna Wołucka-Ławnikowicz

1 OSNC 2009, z. 6, poz. 78

2 Por. M. Margoński, Kurator spadku, Lexis Nexis Warszawa 2009, s. 37-39 i tam powołana literatura i orzecznictwo.

3 Por. M. Margoński, Kurator spadku, Lexis Nexis Warszawa 2009, s. 49-50 i tam powołane stanowisko.